

ДР МАРК ПАЈМЕН, ДИРЕКТОР ПРОГРАМА ЗА ОД

Разумевање

У касарни „Топчидер“ недавно је одржан тродневни семинар „Изградња интегритета у јавним набавкама у одбрани“, у организацији Сектора за материјалне ресурсе, Управе за снабдевање Министарства одбране Републике Србије и Изасланства одбране Уједињеног Краљевства. Реч је о наставку активности у области изградње интегритета која треба знатно да допринесе сагледавању активности у процесу изградње интегритета у области управљања материјалним ресурсима Министарства одбране и Војске Србије, ефикаснијој примени планова интегритета у систему и ефикаснијој борби против корупције.

Један од предавача са којим су учесници семинара били у прилици да дискутују је и др Марк Пајмен, директор Програма за одбрану и безбедност у организацији „Међународна транспарентност Велика Британија“ (Transparency International United Kingdom), са седиштем у Лондону. Говорећи о поводима за радну посету нашој земљи, др Пајмен, који је више од деценије на позицији директора поменутог програма и један од највиших светских стручњака у области проучавања и сузбијања корупције, истакао је да је реч о сарадњи са Министарством одбране на сузбијању корупције у поступку јавних набавки у систему одбране.

– Дошли смо на позив Министарства одбране, што је у нашим очима велики плус за ту институцију – корупција је веома осетљива тема, али и веома важна. Због тога нам је веома драго што Министарство одбране Србије заиста жели да се позабави ризицима од корупције и да их сузбије у што већој мери. Ми имамо доста искуства из сарадњи са другим државама, као и добру методологију којом можемо помоћи на овом задатку.

Шта су, према Вашем мишљењу, најизазовнији задаци у борби против корупције са којима се земље Балкана сусрећу?

Корупција је осетљива тема и, мада је означена једноставном речју, свако под тиме подразумева нешто различито – за неке људе значи судски поступак и затвор, а за неке добит од 10 одсто вредности уговора. Зато је основни приоритет да Министарство одбране развије исто разумевање проблема код свог надлежног особља. Након што се то усвоји, онда може нешто и да се предузме по том питању. Дакле, када је реч о земљама Балкана, рекао бих да је управо то главни приоритет – постизање јединственог разумевања проблема, након чега постоји низ техника и метода које се могу употребити како би се смањио ризик од корупције.

проблема је пола решења

– Највећи изазов је заједнички за већину земаља, не само за оне на Балкану. Наиме, корупција је осетљива тема и, мада је означена једноставном речју, свако под тиме подразумева нешто различито – за неке људе она значи судски поступак и затвор, а за неке добит од 10 одсто вредности уговора. Зато је главни приоритет да Министарство одбране развије исто разумевање проблема код свог надлежног особља. Након што се то усвоји, онда може нешто и да се предузме по том питању. Дакле, када је реч о земљама Балкана, рекао бих да је управо то главни приоритет – постизање јединственог разумевања проблема, након чега постоји низ техника и метода које се могу употребити како би се смањио ризик од корупције. Не можете отпочети решавање проблема док га сви не разумеју исто.

Која достигнућа смањила највишим нивоом за успешно вођење антикорупцијске политике и имаће ли неке прејорукe у њом контексту за систем одбране у Србији?

– Рекао бих да постоје три веома важне ствари. Прва би била да у Министарству одбране постоји воља да се овај проблем разреши, а то значи отвореност за природу проблема, без заузимања одбрамбеног става, али и спремност за улагање времена и напора у борби против корупције. Друго, напредак се не може остварити без плана којим се означава шта желите да постигнете, којим проблемима ћете се прво позабавити и како ћете то учинити. Стога је осмишљавање антикорупцијског плана од велике важности, а један од алата које смо помињали током семинара, антикорупцијски индекс, представља веома прецизну основу за такав план. Треће, морате да проверите да ли се стање побољшава. На ово питање можете једним делом одговорити тако што ћете користити одређени алат за мерење напретка, попут антикорупцијског индекса. Други део одговора лежи у спољним посматрачима који ће вас одржати објективним, како не бисте убедили себе да сте остварили напредак у ситуацији када то није тачно. Дакле, морате бити отворени за сарадњу са невладиним организацијама или грађанским организацијама, или можда са спољним ревизорима – те институције вам такође могу дати повратну информацију о томе да ли сте остварили на-

предак. Верујем да су те три ствари сасвим довољне за постизање напретка.

Шта смањила највећим достигнућима антикорупцијског индекса у одбрани?

– Веома смо задовољни овим индексом, јер је остварио велики утицај широм света. Када смо га направили, јануара 2013. године, многе земље се нису суслеле са нечим сличним, па је било доста сумње и бојазни око тога како ће функционисати. Сада, две године касније, десетине земаља увиделе су да је ово веома важан алат и велики напредак. Баш као што је случај са Србијом, имали смо сличне разговоре са многим другим земљама, које кажу да сада имају чврсту основу за одређивање јачих и слабијих страна и детектовање где је постигнут напредак, а где није. То је, одиста, велика ствар коју је овај индекс остварио – он омогућава земљама да увиде не само да ли остварују напредак већ и тачно где како напредују. Друга ствар којом смо нарочито задовољни јесте то што ово није само алат самог сталног напредовања, што је изузетно корисна карактеристика, већ и алат помоћу кога рангирамо земље по успеху антикорупцијских механизмима. То је увек велики подстрек, јер земље желе да буду боље од својих суседа, што је мотивација и подстрек ка бољим резултатима. Прво што свака земља учини је поређење са земљама региона, при чему увек жели да буде успешнија од њих. Због тога је то за нас друго велико достигнуће, јер омогућава земљама да виде шта је то што морају да учине да би биле најбоље у свом региону.

Каква је позиција Србије на тој скали?

– Србија је била у нашем индексу у јануару 2013. године. Оцене у њему се крећу од А – најбоље, до Ф – најгоре. Само две земље су спадале у категорију А – Аустралија и Немачка, а многе су биле у категорији Ф. Србија је спадала у категорију Д, дакле, нешто испод просека, и то у горњој половини категорије Д. Било је толико земаља у тој категорији да смо је поделили на Д+ и Д-, а Србија је била у Д+. Тренутно се налазимо у процесу обнављања овог индекса, а нови резултати биће објављени у септембру ове године, и тада ћемо видети шта се у међувремену

ну десило. Још нисам имао прилике да детаљно погледам резултате, али бих свакако био изненађен када Србија не би имала боље резултате, с обзиром на то да је евидентно предузимала мере у последње три године и очекујем да оне резултирају напретком.

Како можемо описати ту категорију Д у корупцијом систем у?

СЛАБЕ ИНСТИТУЦИЈЕ ПЛОДНО ТЛО ЗА КОРУПЦИЈУ

Када говоримо уопштено о корупцији, често можемо чути да неке земље имају укорену традицију корупције, у односу на друге. Може ли рећи нешто о томе?

– Ја се са тим не бих сложио. За већину земаља у којима је заступљен висок степен корупције није исправно рећи да имају традицију корупције, већ институције нису биле довољно јаке да је искорене. Ако разговарате са грађанима такве земље, не укључујући веома мали број веома богатих људи, сви они мрзе такав систем. Они знају да морају да плате како би ишли код лекара, знају да морају да плате да би им дете ишло у школу, али њима то не одговара, они то презиру. Зато мислим да је идеја о корупцији као традицији сасвим погрешна. Ако узмете за пример земљу у којој је корупција најзаступљенија у свету – Авганистан, где смо ми до сада урадили много тога, стотине војних руководилаца које смо обучавали су нам рекли управо оно што сам ја сада рекао – ми ово трпимо, али немојте ни на моменат помислити да нам се то допада. Оно што их усређује је када ми, представници „Међународне транспарентности“, дођемо и помажемо у побољшању ситуације. Стога не бих рекао да је укорененост корупције иоле валидан аргумент.

– Она означава висок степен ризика од корупције. Дакле, то никако није место на ком бисте желели да будете.

На основу експертне анализе коју сте сироводили током претходне три године, шта видите као највећи ризик од корупције у набавкама у систему одбране у Србији и које мере бисте преоручили за најпредак на овом пољу?

– Током семинара у Београду дискутовали смо са групом стручњака у области набавки из Министарства одбране, и рекао бих да највећи ризик долази од понуђача, у смислу да имају сувише утицаја на читав процес. Други ризик била би ситуација у којој на набавку спорну правилима утичу или политичари или надлежни, а као трећи ризик навео бих то да укупан процес набавке мора бити боље дефинисан и прецизнији, било да је у питању планирање или техничке спецификације, дакле, унутрашњи механизам тога како водите добро одељење за набавке.

Који су основни циљеви овог пројекта и шта владе добијају из учешћа у њему?

– Циљ је веома једноставан – да земље постану далеко боље у контролисању ризика у набавкама и да се тако степен корупције у одбрани смањи на глобалном нивоу. То је наш највећи глобални циљ. Шта владе добијају од тога? Доста, пошто је ово први пут да постоји јавна анализа предности и слабости антикорупцијских механизма у министарствима одбране. Пре јануара 2013. то још никада није било урађено. Дакле, ово је изненађење за многе земље – никада раније ово нису виделе и у много случајева уче ствари које им раније нису биле познате. Сада, две године касније, земље су добиле алат за побољшање, као и помоћ у одговору на питања шта треба да се учини да би резултати били бољи, односно, шта „Међународна транспарентност“ каже, да ли нам знање које поседујемо омогућава да будемо мање или више самопоздани итд. Били смо у прилици да водимо конструктивну дискусију о томе како можете бити бољи у управљању ризицима од корупције, што је велика добит за владе.

Да ли је Србија на добром путу када је реч о антикорупцијским механизмима?

– Постоје два одговора на то питање. Ако говоримо о месту које Србија заузима у рангирању – не, Србија тренутно није у добром положају, заузима место у категорији Д+ и то би свакако требало да се поправи. Са друге стране, главни услов за напредак је то да постоји Дирекција за снабдевање која истински жели то да постигне. Чињеница да је одржан семинар са већином руководилаца Дирекције, где сви учествују у дискусији о томе како постићи напредак – то је изузетно позитиван знак. Многе земље не би биле довољно отворене или искрене за спремност на такву дискусију. Зато је ово велики плус за Министарство одбране Србије. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимео Горан СТАНКОВИЋ